

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 16.11.2023
Kabul Tarihi : 08.10.2024

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1391694>

YETİŞKİN POPÜLASYONUNDA İNTİHAR RUMİNASYON ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE ADAPTASYONU: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Mustafa ÖZMEN¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı İntihar Ruminasyon Ölçeği'nin (İRÖ) (Rogers vd., 2022) geçerlik ve güvenirlliğini test etmek ve Türk kültürüne adaptasyonunu sağlamaktır. Veriler, yaşları 17 ile 60 arasında değişen ve Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan 132 kişiden uygun örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Türkçeye adaptasyonu sürecinde uzman görüşleri dikkate alınarak İntihar Ruminasyon Ölçeği'ndeki (İRÖ) 2 madde çıkarılmıştır. İRÖ'nün Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı .87 olduğu görülmüş, alt ve üst grup karşılaştırılması anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), İRÖ'nün tek boyutlu yapısının uyum indeks değerlerinin kabul sınırları içerisinde yer aldığına, madde toplam korelasyonlarının da güçlü bir ölçüm aracı olduğuna işaret etti. İntihar Ruminasyon Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği ile güçlü bir psikometrik yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu ölçek, ruh sağlığı profesyonellerine ve araştırmacılara intiharı tekrarlayıcı bir düşünme pratiği haline getirmiş bireylerin tespiti, yordanması ve önlenmesine olanak sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: İntihar, Ruminasyon, Ölçek Uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik

¹Öğr. Gör. Dr., Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, mozmen@bingol.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9621-7498>

Article Type : Research Article
Date Received : 16.11.2023
Date Accepted : 08.10.2024

<https://doi.org/10.29029/busbed.1391694>

TURKISH ADAPTATION OF SUICIDE RUMINATION SCALE IN ADULT POPULATION: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Mustafa ÖZMEN¹

ABSTRACT

This study aimed to test the reliability and validity of the Suicide Rumination Scale (SRS) (Rogers et al., 2022) and to adapt it to Turkish culture. The data were collected by convenience sampling method from 132 people aged between 17 and 60 living in different cities in Türkiye. In the process of adaptation into Turkish, 2 items in the Suicide Rumination Scale (SRS) were removed by considering expert feedback. The Cronbach Alpha reliability coefficient of SRS was found to be .87, and the comparison of the lower and upper groups differed significantly. Confirmatory factor analysis (CFA) showed that the fit index values were within the acceptance limits in the unidimensional structure of the IRS, and the item-total correlations indicated that it was a strong measurement tool. The Suicide Rumination Scale was found to have a strong psychometric structure with the Beck Depression Scale and Suicide Probability Scale. This scale will enable mental health professionals and researchers to identify, predict and prevent individuals who have made suicide a repetitive thinking practice.

Keywords: Suicide, Rumination, Scale Adaptation, Validity, Reliability

¹Lecturer, Dr., Bingöl University, Vocational School of Health Services, mozmen@bingol.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9621-7498>

1. GİRİŞ

Dünyada intiharın önemli bir ölüm sebebi olarak değerlendirildiği ve 2022 yılı içerisinde 700 bini aşkın insanın intihar nedeniyle hayatını kaybettiği görülmüştür (WHO, 2023). İntihar Türkiye’de de önemli bir halk sağlığı sorunudur ve her 100 bin kişilik popülasyonda 2.4 düzeyinde tamamlanmış intihar vakaları söz konusudur (WHO, 2019). Türkiye’de tamamlanmış intihar vakaları erken, ilk ve orta yetişkinlik evresinde yoğunlaşmıştır. Genel intihar vakalarının yaklaşık %76’sı 15 ile 45 yaş aralığında gerçekleştiği görülmektedir (TUİK, 2022). Genel nüfusun bu aralıkta yoğunlaşması durumu bir miktar açıklasa da intihara ilişkin potansiyel risk faktörlerinin bu yaş gruplarında belirginleştiği gözlenmiştir. Bu çerçevede çalışmalar, Türkiye’de 25-40 yaş aralığındaki bireylerde orta ve yüksek düzeyde intihar eğiliminin kayda değer bir halk sağlığı sorununa dönüştüğüne işaret etmektedir (Oyuncakçı & Güloğlu, 2022). Lise öğrencilerinde ise yalnızlık ve normatif değerlerde meydana gelen değişimler, intihar eğilimi açısından risk oluşturmaktadır (Kılıç & Kocadaş, 2013). Önceki çalışmalar majör depresif bozukluğu olan gençlerin yaklaşık %70’inin yakın geçmişte intihar eğiliminin olduğu ve risk grubu içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Soylu vd., 2013). Türkiye’de intihar hızındaki artış genel popülasyonda düşüktür. İntihar hızının en yüksek düzeyde olduğu kitle 75 yaş ve üstü olduğu gruptur (Alptekin & Duyan, 2019). Bu bulgular Türkiye’de bir sorun alanı olarak intiharın önemine işaret etmekte ve intiharın kısa/geçerli ölçümlerle sağlayacağı potansiyel faydayı göstermektedir. Uluslararası literatürde intihar eğilimini değerlendirmek üzere kullanılan ölçüm araçlarından bazıları Türkiye’de kullanılmaktadır. Örneğin Beck İntihar Düşüncesi Ölçeği (BSS; Beck vd., 1979), İntihara Yönelik Damgalama Ölçeği (SOSS; Batterham vd., 2013), İntihar Olasılığı Ölçeği (SPS; Cull & Gill, 1988) Türkçeye uyarlanan ölçeklerden bazılarıdır (Durak Batıgün & Hisli Şahin, 2018; Ozcelik vd., 2015; Öztürk vd., 2017). İntihar konusundaki ölçekler geçerli ve kullanışlı olmasına karşın intihar düşüncesinin farklı yönlerini ele almada yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Dilbaz ve diğerleri (1995) tarafından Türkçeye uyarlanan İntihar Düşüncesi Ölçeği (İDÖ) dışında mevcut ölçüm araçlarından intihar düşünce sıklığını (İntihar ile ilgili dürtüsel yoğunluk, planlama sıklığı vb.) değerlendiren spesifik herhangi bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Bahse konu çalışmada da intiharı ruminatif düzeyde değerlendirebilecek test edilmiş bağımsız psikolojik bir yapı mevcut değildir. Orta ve yüksek düzeyde intihar eğilimi olan kişilere yönelik verilecek ruh sağlığı hizmetlerinin içerik ve yönteminin belirlenmesinde, kişide belirli bir zamana yayılmış düşünceden eyleme geçişi temsil eden ruhsal mekanizmanın keşfedilmesi önemli bir ihtiyaçtır. Bu çerçevede İntihar Ruminasyon Ölçeği, intiharla ilgili tekrarlayıcı zihinsel yapıların tespitine yönelik geliştirilmiş bir ölçme aracıdır (Rogers vd., 2022).

Ruminasyon spesifik bir düşünce içeriğinden ziyade bir düşünme modeli olarak kavramsallaştırılabilir (Ciesla & Roberts, 2002). İntihar ruminasyonu, kişinin intihara özgü düşünce, niyet ve planlarının tekrarlayıcı zihinsel süreçlerle karakterize olan bir düşünce pratiğidir (Rogers vd., 2022). İntiharın davranışsal mekanizmasını intihar düşüncesine (niyet, amaç ve plan) göre belirlemek, özellikle yüksek risk altında bulunan bireylerin tanımlanması ve özel bazı müdahalelerin belirlenmesini kolaylaştırabilir (Rogers vd., 2022). İntihar risk popülasyonunda yer alan bireylerin tespitine yönelik risk faktörlerinin normal popülasyondan ayırıcı özelliklerinin bilinmesi hayati bir öneme sahiptir (Ibiloglu vd., 2016; Klonsky & May, 2014). Ruminatif düşünceler, gelecekte intihara ilişkin düşünce ve davranışsal yapılanmada önemli yordayıcı bir etkiye sahiptir (Rogers & Joiner, 2017). Kişilerde dikkatin daralması ve sorunlara ilişkin çözüm arayışında intiharın tek ve önemli bir çıkış noktası olarak algılanması, intihar düşünce ve davranışları için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Wenzel & Beck, 2008). Bilişsel düzeyde intiharı tekrarlayıcı ve takıntılı bir bağlamda deneyimleyen bireyler risk altındadır (Burke vd., 2016; O’Connor, 2011). Spesifik olarak intihar ruminasyonu, yaşam boyu intihar düşüncesine dair önemli klinik bir çıkarım sağlamaktadır.

İntihar ruminasyon ölçeğinin intihar düşüncesi ve çabası (intihar girişimi) açısından orta ve yüksek risk gruplarının belirlenmesinde önemli bir ölçüm aracı olması beklenmektedir. Çünkü ölçeğin orijinal çalışması daha önce intihar çabası veya öyküsü olan bireylerde anlamlı bir ayrışma göstermiştir (Rogers vd., 2022). Dolayısıyla bu ölçüm aracı ruh sağlığı çalışanlarının intihara özgü ruminasyona dair psikometrik açıdan klinik ve teorik bir çıkarımda bulunmalarına imkân sağlayabilir. Bu çerçevede aşağıda intihar ruminasyon öz bildirim aracının Türk kültürüne uyarlanmasında geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Çeviri Prosedürü

Araştırmaya başlamadan önce İntihar Ruminasyon Ölçeği’nin orijinal maddelerinin Türk kültürüne uygun olarak tercüme edilmesinde bazı işlem basamakları belirlendi. İlk olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında biri doktora, diğer ikisi yüksek lisans dereceli 3 uzman, ölçeği Türkçeye tercüme etmiştir. İkinci aşamada, Türkçeye tercüme edilen ölçek formları İngilizce ve Türkçeye hâkim 3 alan uzmanı tarafından tek bir ölçek formunda birleştirilmiştir. Üçüncü aşamada, İngilizceye hâkim 3 uzman tarafından oluşturulan Türkçe ölçek formunu tekrar

İngilizceye tercüme edilmiştir. Dördüncü aşamada, tekrar İngilizceye tercüme edilen ölçek formu, Türkçeye tercüme edilen ölçek formu ve orijinal İngilizce ölçek formu psikoloji lisansüstü eğitimini İngiltere’de tamamlamış bir alan uzmanına gönderildi. Bu uzman görüşüne göre yapı ve dil bakımından (iki kelimenin teknik yapısı dışında) uygun olduğu belirtildi.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Katılımcılar Türkiye’nin farklı bölgesel lokasyonlarında yaşayan ve yaş aralıkları 18 ile 60 arasında değişen ($Ort_{yaş} = 25.62$, $SS_{yaş} = 8.71$) bir yelpazeyi oluşturmaktadır. 18 yaş ve üstü olmak çalışmaya dâhil olma kriteri olarak tanımlanmıştır. Yaş ile intihar düşünceleri arasında bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p = .176$). Araştırmanın veri toplama aşamasında katılımcıların ortalama %22,7’si belirli düzeylerde bir intihar eğilimine sahip olduğunu belirtti. Hiç intihar etmeyi düşündünüz mü sorusuna ikili yanıt sunulduğu takdirde daha yüksek bir frekans değerine ulaşılması olası görünüyor (Sahlan vd., 2023). Analizlerin yapıldığı nihai örneklem %37,9’u erkek ve %62,1’i kadın olmak üzere 132 kişiden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmanın verileri Üniversitenin Bilimsel Etik İnceleme Kurulu’ndan onay alındıktan sonra 2023 yılı Ekim-Kasım aylarında üniversite öğrencilerinin de dahil olduğu yetişkin hedef örneklem grubuna 10-15 dakikada tamamlanmak üzere ölçüm araçları online (Google Forms) olarak gönderildi. Veri toplama aşamasında uygun örnekleme yöntemiyle ağırlıklı olarak WhatsApp’ın kullanıldığı uygulamada, katılımcılar ölçüm araçlarından önce uygulamanın girişindeki yazılı bilgilendirmenin dışında telefon, yüz yüze veya mesajlarla bilgilendirilmiştir. Katılımcılar bilgilendirilmiş onam formunu doldurduktan sonra intiharı değerlendiren bir dizi ölçüm maddelerine katılımcıların yönlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmaya katılmaları karşılığında katılımcılara herhangi bir ödül veya hediye normatif değerlere aykırı olması gerekçesiyle sağlanmamıştır.

2.3.1. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), Beck ve diğerleri tarafından (1974) geliştirilmiş, Durak ve Palabıykoğlu (1994) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Bireyin deneyimlediği umutsuzluk eğilimini değerlendiren ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek “Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler”, “Motivasyon kaybı” ve “Umut” olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmanın ana temasına uygun olarak “Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler” alt boyutu kullanılmıştır. Örnek madde: “İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.” Ölçekteki her bir madde 1 (*Evet*) ve 2 (*Hayır*) olarak puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Yüksek düzeydeki puanlar yüksek düzeydeki umutsuzluk eğilimine işaret etmektedir. BUÖ Türkçe uyarlamasında iyi bir güvenilirliğe ($\alpha = .78$; Durak & Palabıykoğlu, 1994) işaret etmiştir. BUÖ mevcut çalışmada da iyi bir güvenilirliğe ($\alpha = .83$) işaret etti.

2.3.2. İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ)

Cull ve Gill (1988) tarafından geliştirilen ve Durak Batıgün ve Hisli Şahin (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ), 1’den (%0) 4’e (% 100) kadar puanlanan 36 maddelik likert tipi bir ölçektir. İÖÖ, ergen ve yetişkinlerde intihar riskini olasılık düzeyinde değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Ölçek “umutsuzluk”, “intihar düşüncesi”, “kendini olumsuz değerlendirme” ve “saldırganlık” olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada, ölçeğin 7 maddeden oluşan intihar düşüncesi alt boyutu kullanıldı. Örnek madde: “Yaşananlar ne kadar kötü olursa olsun, ölümü düşündürecek kadar kötü olamayacağını düşünüyorum”. Yüksek puanlar, yüksek düzeydeki intihar düşünce eğilimine işaret etmektedir. Daha önceki araştırmalar, İÖÖ’nün güvenilirliğine ilişkin yeterli düzeyde kanıt sağlamıştır ($\alpha = .84$; Üzer & Kurtseş Gürsoy, 2022). İÖÖ, mevcut çalışmada da iyi bir güvenilirliğe ($\alpha = .84$) işaret etti.

2.3.3. İntihar Ruminasyon Ölçeği (İRÖ)

Rogers ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilen İntihar Ruminasyon Ölçeği (İRÖ), 1’den (*hiçbir zaman*) 5’e (*her zaman*) kadar puanlanan 8 maddelik likert tipi bir ölçektir. İRÖ, intihar ile ilgili tekrarlayıcı düşüncelerin sıklığını ve şiddetini değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Örnek madde: “İntihar düşüncelerini aklımdan çıkarmakta zorlanıyorum”. Yüksek puanlar, intihara ilişkin yüksek düzeydeki ruminatif düşünme eğilimine işaret etmektedir. Başka kültürlere uyarlama çalışmalarında İRÖ’nün güvenilirliğine ilişkin yeterli düzeyde kanıt sağlanmıştır ($\alpha = .90$; Sahlan vd., 2023). İRÖ mevcut çalışmada da iyi bir güvenilirliğe ($\alpha = .87$) işaret etti.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizine geçilmeden önce bazı ön analizler yapılmıştır. Uygulanan ölçüm araçlarında herhangi bir kayıp veri olmamıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek üzere basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Madde çarpıklık değerlerinin 2 ila 3’ü ve basıklık değerlerinin 7 ila 8’i aşmaması

gerektiği yönündeki varsayımlar dikkate alınmıştır (Curran vd., 1996; Finney & DiStefano, 2006; akt. Rogers vd., 2022). Ayrıca ölçeğin orijinalinde olduğu gibi normal dışılığı düzeltmek için değişkenin logaritmaları alınarak dönüştürme işlemi gerçekleştirilmiştir (çarpıklık = 1.68 ve basıklık = 2.24). Önceki literatürde rapor edildiği üzere model uyum değerleri aşağıdaki indeksler kullanılarak değerlendirilmiştir (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2015): karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI; >0,90 yeterli model uyumunu gösterir; $\geq 0,95$ mükemmel model uyumunu gösterir), Tucker-Lewis indeksi (TLI; >0,90 yeterli model uyumunu; $\geq 0,95$ mükemmel model uyumunu gösterir), uyum iyiliği indeksi (GFI; >0,85 yeterli model uyumunu; $\geq 0,90$ mükemmel model uyumunu gösterir), artırılmış uyum indeksi (IFI; >0,90 yeterli model uyumunu; $\geq 0,95$ mükemmel model uyumunu gösterir), yaklaşımın kök ortalama kare hatası indeksi (RMSEA; .06-08 yeterli model uyumunu; < .05 iyi model uyumunu gösterir). Bu çalışmanın analizleri IBM SPSS İstatistik 22.0 ve Amos 24 paket programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Doğrulamalı faktör analizi test edilmeden önce verilerin ölçüm değerlerine ilişkin bazı ön değerlendirmeler yapılmıştır. Öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) indeksi test edilerek örneklem yeterliliği incelenmiştir. Elde edilen KMO katsayısının .86 olduğu ve analiz edilmeye uygun olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca verilerin normallik varsayımlarını da sağladığı görülmüştür (George, 2010).

Tablo 1.

İntihar Ruminasyon Ölçeğinin (İRÖ) Maddeleriyle İlgili İstatistiksel Değerler

	Faktör yükü	Madde toplam korelasyonu	M(SD)
1. İntiharla ilgili düşüncelerden kurtulamıyorum.	.50	.665	1.63(1.34)
2. İntihar düşüncelerini aklımdan çıkarmakta zorlanıyorum	.84	.856	1.37(.98)
3. İntiharı düşünmeden edemiyorum.	.94	.902	1.28(80)
4. Kendimi nasıl öldürmek istediğimi düşünüyorum.	.91	.874	1.29(83)
5. Kendimi farklı yöntemlerle öldürmenin nasıl olabileceğini hayal ediyorum.	.78	.813	1.37(95)
6. Ölmenin en hızlı ve en kolay yolunun ne olduğunu merak ediyorum.	.63	.731	1.65(1.18)

Tablo 1’de doğrulamalı faktör analizinde İntihar Ruminasyon Ölçeğinin faktör yüklerinin .50 ile .94 arasında değiştiği ve bu değerlerin kabul sınırlarının (Tabachnick & Fidell, 2013) üzerinde olduğu görülmüştür. Madde toplam korelasyonunun da .66 ile .90 arasında değiştiği gözlenmiştir. Ayrıca Tablo 2’de görüldüğü üzere, ölçüm aracında maddeler arası güçlü korelasyonel yapı mevcuttur. Dolayısıyla ölçeğin uyum geçerliliğinin (convergent validity) iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

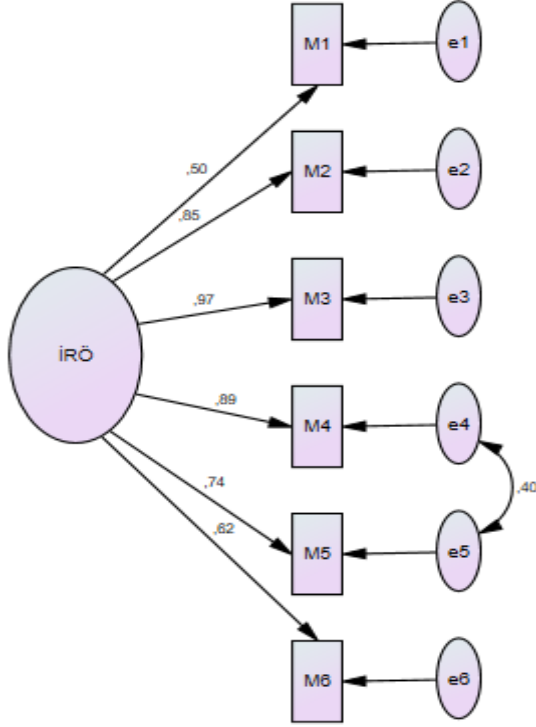
Tablo 2.

İntihar Ruminasyon Ölçeği'nin Maddeler Arası Korelasyonu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. İRÖ 1	—						
2. İRÖ 2	.53**	—					
3. İRÖ 3	.47**	.82**	—				
4. İRÖ 4	.39**	.74**	.86**	—			
5. İRÖ 5	.39**	.61**	.71**	.78**	—		
6. İRÖ 6	.31**	.49**	.59**	.58**	.52**	—	
7. İRÖ toplam	.66**	.86**	.90**	.87**	.81**	.73**	—

** $p < .01$

Doğrulamalı faktör analizi (DFA) ölçeğin faktör yüklerinin kabul sınırlarının üzerinde olduğu Tablo 1 ve Şekil 1'de gösterilmiştir. Ayrıca DFA analizlerinin modifikasyon uyum değerlerinin RMSEA'nın dışında tamamı kabul edilebilir indeks aralığında yer almıştır ($\chi^2 / df = 3.50$; CFI = .96; TLI = .93; GFI = .92; IFI = .96; RMSEA = .13). Önerilen modifikasyonlar madde 4 ile madde 5'in hata artık değerlerinin ilişkili olduğunu ve çizilen kovaryans ile indeks değerinde (RMSEA = .08) önemli iyileşme sağlandığını göstermiştir.

Şekil 1. İntihar Ruminasyon Ölçeği'ne Ait Doğrulamalı Faktör Analizi ve Faktör Yükleri

Ölçeğin orijinali 8 maddeden oluşmaktadır. Dil ve çeviri süreçlerinde kültürel yapı ve her bir dilin kendine özgü bağlamsal çerçevesine uygun olarak 2 maddenin (“İntiharla ilgili düşüncelerden kaçamıyorum” ve “Kendimi nasıl öldürmek istediğimi hayal ediyorum”) uyarlama çalışmasına dâhil edilmemesine karar verilmiştir. Nitekim ölçme araçlarının kültürel adaptasyon sürecinde araştırmacının kontrolünde çevirmen ve uzman görüşü dikkate alınarak bazı maddeler çıkarılabilmektedir (van Widenfelt vd., 2005). Bu çerçevede uzman görüşünün referans alındığı bu süreçte İngilizceden Türkçeye çeviri sürecinde aynı anlama geldiği değerlendirilen 2 madde kapsam dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla ölçeğin uyarlama çalışması kalan 6 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir.

İntihar Ruminasyon Ölçeği'nin (İRÖ) ölçüt geçerliliği açısından test edilmesi için Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) ve İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ) eş değer form olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre İRÖ ile BUÖ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .25$; $p < .01$). İRÖ ile İÖÖ arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .41$; $p < .01$). Son olarak eş değer form olarak kullanılan BUÖ ile İÖÖ arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r = .29$; $p < .01$). Ayrıca Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının ($\alpha = .83$) iyi düzeyde olduğu görülmüştür. İntihar Olasılığı Ölçeği'nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının da ($\alpha = .84$) oldukça güvenilir düzeyde olduğuna işaret etmiştir.

Tablo 3.

Ölçüm Araçları ve İlgili Betimsel İstatistikler

Değişkenler	1	2	3	α	SD	Range
1. İntihar Ruminasyon Ölçeği	—			.87	4.96	1-5
2. Beck Umutsuzluk Ölçeği	.25**	—		.83	1.74	1-2
3. İntihar Olasılığı Ölçeği	.41**	.29**	—	.84	5.50	1-4

** $p < .01$

Bir ölçüm aracının ölçülmek istenen psikolojik yapıya sahip olanlar ile sahip olmayanları birbirinden ayırabilmesi için alt grup ile üst grubun karşılaştırılmasına ihtiyaç vardır. Ölçme aracından alınan toplam puanlar yüksekten düşüğe doğru sıralanır. Üst grup tanımlamasında katılımcılardan en yüksek puan alanlardan ilk %27'lik kesimin, alt grup tanımlamasında ise katılımcılardan en düşük puan alanlardan % 27'lik kesimin puanlarının ortalaması alındı. Bu iki grup arasında bağımsız örneklem için t testinin farklılaşması beklenir (Can, 2017). Analiz sonuçlarına göre üst grup puan ortalaması 14.85 iken alt grup puan ortalaması 6 olduğu görülmüştür. Bu iki gruptaki puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptandı ($p < .001$). Bu sonuç, İRÖ'nün güvenilirliğine ilişkin ek kanıt sağlamıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı intihar ruminasyon ölçeğinin (Rogers vd., 2022) geçerlik ve güvenilirliğini test ettikten sonra Türk kültürüne adaptasyonunu sağlamaktır. İntiharın dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu (WHO, 2019) ve Türkiye'yle birlikte (TÜİK, 2022) diğer İslam ülkelerinde de önemli bir yaşamsal soruna dönüştüğü görülmektedir (Pritchard & Amanullah, 2007). Ancak Türkiye'de intihara ilişkin tekrarlayıcı düşüncelerle orta veya yüksek risk grubunda olabilecek bireylerin tespitine yönelik spesifik bir ölçüm aracına ulaşılmamıştır. Dilbaz ve diğerleri (1995) tarafından Türkçeye adapte edilen İntihar Düşüncesi Ölçeği (İDÖ) intihar ruminasyonunu ölçümleyecek spesifik bir yapıya sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede dürtüsel yoğunluk ve planlama aşamasında intiharı bir seçenek olarak değerlendiren bireylerin yaşadığı düşünce ve duygu durumunu ölçümleyen İntihar Ruminasyon Ölçeği'nin bir ihtiyacı karşılayacağı anlaşılmıştır. 50 yılı aşkın süredir intiharın önlenmesi ve yordanmasına yönelik çalışmalar bütünlüklü ve önleyici düzeyde bir başarı sağlayamamıştır (Franklin vd., 2017). Bu açıdan düşünce düzeyinde intiharı tekrarlayıcı ve obsesif bir düzeyde deneyimleyen bireyler risk altındadır (Burke vd., 2016; O'Connor, 2011; O'Connor & Noyce, 2008). Bu çalışmanın ilgili risk gruplarını birçok teorik araştırmanın gündemine taşıması beklenmektedir.

İRÖ'nün yapı geçerliliğini test etmek üzere yapılan doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) ölçeğin orijinalinde (Rogers vd., 2022) olduğu gibi Türk kültüründe tek bir yapıya sahip olduğu varsayılarak açılımlı faktör analizi gerçekleştirilmemiştir. Bir ölçeğin orijinalinin başka kültüre uyarlanması aşamasında sadece doğrulayıcı faktör analizinin test edilmesi bir yöntem olarak kabul görmektedir (örn. Sahlan vd., 2023). İRÖ'nün DFA sonucunda oluşan uyum indeks değerleri, kabul sınırları içerisinde olduğu görülmüştür. İRÖ'nün ölçüt geçerliliğini test etmek üzere paralel form olarak kullanılan Beck Umutsuzluk Ölçeği ile İntihar Olasılığı Ölçeği arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. İntihar Ruminasyon Ölçeği'nde düşük puanlılar ile yüksek puanlıların birbirinden ayrışıp ayrışmadığının anlaşılması için alt ve üst grup karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede düşük ve yüksek puanlılar önemli düzeyde anlamlı bir şekilde birbirinden ayrılmıştır. Bu durum, ölçeğin güvenilirliği için ek kanıt sağlanmıştır. İRÖ'den elde edilen verilerin güvenilirliğini test etmek üzere Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının iyi düzeyde ($\alpha = .87$) olduğu görülmüştür. Madde toplam korelasyonlarının ise .66 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlar İRÖ'nün adaptasyonuna ilişkin yeterli düzeyde geçerlik ve güvenliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışma bazı sınırlılıklara sahiptir. Birincisi, bu çalışma klinik olmayan bir örneklem grubuyla çalışılmıştır. İntihar eğilimi orta veya yüksek düzeyde olan bireylerin de dâhil olduğu bağımsız bir örneklem grubuyla iki farklı yapıdaki verilerin test edilmesi ölçüm aracının geçerlik ve güvenliğine ilave katkı sağlayacaktır. İkincisi, ölçeğin güvenilirliğine ilişkin birden fazla yöntem kullanılmasına karşın ölçeğin Türkiye'de hızlı bir şekilde kullanıma sunulması açısından test-tekrar-test güvenilirliği yapılmamıştır. Dolayısıyla ölçüm aracının zamansal güvenilirliği (temporal reliability) saptanmamıştır. Buna karşın İRÖ'nün adaptasyonuna ilişkin bulgular, ruh sağlığı profesyonellerine ve araştırmacılara intihar eğilimini ele alma sürecinde yardımcı olacaktır. Üçüncüsü, çalışmanın veri setinde kadın-erkek veya kırsal-kentsel açıdan farklılıklar test edilmemiştir. Bu çerçevede gelecek çalışmalarda, buna benzer ayırım ve farklılaşmaların test edilmesine olanak sağlayacak bir hedef örneklem grubu ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akman, A. Ö. (2019). İlaç alımı ile özkıyım girişiminde bulunan ergen yaş grubunun değerlendirilmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 13(1), 7-12.
- Alptekin, K., & Duyan, V. (2019). Türkiye'de 2007-2016 yılları arasında intihar hızları sosyo-demografik faktörlere göre nasıl bir dağılım gösterdi? *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(4), 270-276.
- Batterham, P. J., Calear, A. L., & Christensen, H. (2013). The Stigma of Suicide Scale: Psychometric properties and correlates of the stigma of suicide. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 34(1), 13-21. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000156>
- Beck, A. T., Kovacs, M., & Weissman, A. (1979). Assessment of suicidal intention: The Scale for Suicide Ideation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(2), 343-352. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.47.2.343>
- Beck, A.T., Weissman, A., Lester, D., & Trexler L. (1974). The Assessment of Pessimism, The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(1), 861-865.
- Burke, T. A., Connolly, S. L., Hamilton, J. L., Stange, J. P., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2016). Cognitive risk and protective factors for suicidal ideation: A two year longitudinal study in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44(6), 1145-1160. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-0104-x>
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi
- Ciesla, J. A., & Roberts, J. E. (2002). Self-directed thought and response to treatment for depression: A preliminary investigation. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 16(4), 435-453. <https://doi.org/10.1891/jcop.16.4.435.52528>
- Cull, J. G., & Gill, W. S. (1988). *Suicide Probability Scale (SPS)*, Western Psychological Services, Los Angeles.
- Cull, J. G., & Gill, W. S. (1982). *Suicide Probability Scale (SPS)* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t01198-000>
- Curran, P. J., West, S. G., & Finch, J. F. (1996). The robustness of test statistics to non-normality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological Methods*, 1(1), 16-29. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.1.16>
- Dilbaz, N., Holat, H., Bayam, G., Tüzer, T., & Bitlis, V. (1995). İntihar düşüncesi ölçeğinin geçerlilik ve güvenirliliği. *31. Ulusal Psikiyatri Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışma Kitabı*, (s. 40-41).
- Durak Batıgün, A., & Hisli Şahin, N. (2018). İntihar Olasılığı Ölçeği: Gözden geçirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(2), 52-64.
- Durak, A., & Palabıyıkçoğlu, R. (1994). Beck Umutsuzluk Ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2(2), 311-319. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000071
- Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Nonnormal and categorical data in structural equation models. In G. R. Hancock & R. O. Mueller (Eds.), *A second course in structural equation modeling* (pp. 269-314). Information Age.
- Franklin, J. C., Ribeiro, J. D., Fox, K. R., Bentley, K. H., Kleiman, E. M., Jaroszewski, A. C., Chang, B. P., & Nock, M. K. (2017). Risk factors for suicidal thoughts and behaviors: A meta-analysis of 50 years of research. *Psychological Bulletin*, 143(2), 187-232. <https://doi.org/10.1037/bul0000084>
- George, D. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference, 17.0 update (10th ed.)*. Pearson.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Ibiloglu A.O., Atli A, Demir S, et al. (2016). The investigation of factors related to suicide attempts in Southeastern Turkey. *Neuropsychiatric Dis Treat*. 12, 407-416. <https://doi.org/10.2147/NDT.S97471>.
- Kılıç, M., & Kocadaş, B. (2013). *Değişime Ayak Uyduramayan Gençlik ve İntihar: Adıyaman Örnekleme*. IIV. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 45-53.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Publications.
- Klonsky, E. D., & May, A. M. (2014). Differentiating suicide attempters from suicide ideators: A critical frontier for suicidology research. *Suicide & Life-Threatening Behavior*, 44(1), 1-5. <https://doi.org/10.1111/sltb.12068>
- O'Connor, R. C. (2011). Towards an integrated motivational-volitional model of suicidal behaviour. In R. C. O'Connor, S. Platt, & S. Gordon (Eds.), *International handbook of suicide prevention: Research, policy and practice* (pp. 181-198). London: Wiley.
- O'Connor, R. C., & Noyce, R. (2008). Personality and cognitive processes: self-criticism and different types of rumination as predictors of suicidal ideation. *Behaviour Research and Therapy*, 46, 392-401
- Oyuncakçı, S., & Güloğlu, B. (2022). 25-40 Yaş aralığındaki bireylerde intihar olasılığı, psikolojik sağlamlık, affetme ve olumlu-olumsuz duygular arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kesitsel araştırma. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 262-70. DOI: 10.5336/healthsci.2020-80421

- Ozcelik H., Ozdel K., Doğan Bulut S., & Orsel S. (2015). The reliability and validity of the Turkish Version of the Beck Scale for Suicide Ideation (Turkish BSSI). *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 25(2), 141 – 150. <https://doi.org/10.5455/bcp.20141214105009>
- Öztürk, A., Akin, S., & Durna, Z. (2017). Üniversite öğrencilerinde İntihara Yönelik Damgalama Ölçeği (İYDÖ)'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Psychiatric Nursing*, 8(2), 102-109.
- Pritchard, C., & Amanullah, S. (2007). An analysis of suicide and undetermined deaths in 17 predominantly Islamic countries contrasted with the UK. *Psychological Medicine*, 37, 421–430. <https://doi.org/10.1017/S0033291706009159>
- Rogers, M. L., & Joiner, T. E. (2017). Rumination, suicidal ideation, and suicide attempts: A meta-analytic review. *Review of General Psychology*, 21(2), 132-142. <https://doi.org/10.1037/gpr0000101>
- Rogers, M. L., Law, K. C., Houtsma, C., Tucker, R. P., Anestis, M. D., & Joiner, T. E. (2022). Development and initial validation of a scale assessing suicide-specific rumination: The suicide rumination scale. *Assessment*, 29(8), 1777–1794. <https://doi.org/10.1177/10731911211033897>
- Sahlan, R. N., Grunewald, W., & Smith, A. R. (2023). Validations of the Farsi versions of the depressive symptom inventory suicidality subscale (F-DSI-SS) and suicide rumination scale (F-SRS) among Iranian college students. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 53(1), 16-28. <https://doi.org/10.1111/sltb.12917>
- Soylu, N., Taneli, Y., & Taneli, S. (2013). Depresyonu olan ergenlerde intihar davranışını etkileyen sosyal, emosyonel ve kognitif faktörlerin araştırılması. *Noropsikiatri Arsivi*, 50(4), 352-359.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth Edition). Pearson Education Limited.
- Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK (2022). *Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri*, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-NedeniIstatistikleri202249679>
- Üzer, A., & Kurtsey Gürsoy, B. (2022) The mediating roles of depression, anxiety, and psychological pain in the relationship between chronotype and suicide in patients with depressive disorder. *Chronobiology International*, 39(10), 1352-1358.
- van Widenfelt, B. M., Treffers, P. D. A., de Beurs, E., Siebelink, B. M., & Koudijs, E. (2005). Translation and Cross-Cultural Adaptation of Assessment Instruments Used in Psychological Research With Children and Families. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 8(2), 135–147. <https://doi.org/10.1007/s10567-005-4752-1>
- Wenzel, A., & Beck, A. T. (2008). A cognitive model of suicidal behavior: Theory and treatment. *Applied and Preventive Psychology*, 12(4), 189-201. <https://doi.org/10.1016/j.appsy.2008.05.001>
- World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü). WHO (2019). *Suicide worldwide in 2019, Global Health Estimates*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341728/9789240026643eng.pdf?sequence=1>
- World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü). WHO (2023). *Suicide, Overview*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bingöl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 23.10.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 33117789/044/124225

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarın araştırmaya katkı oranı %100'dür.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.